אומן התפלין וחייבין יבתפלה יובמזוזה יובברכת המזון: **גב'** ק"ש פשיטא מצות

עשה שהזמו גרמא הוא יוכל מצות עשה

שהזמן גרמא נשים פמורות מהו דתימא

הואיל ואית בה מלכות שמים קמ"ל: ומז

התפלין: •פשיטא מהו דתימא הואיל ואתקש

למזוזה קמ"ל: וחייבין בתפלה: דרחמי

נינהו (6) מהו דתימא הואיל וכתיב בה יערב

ובקר וצהרים כמצות עשה שהזמן גרמא דמי

קמ"ל: ובמזוזה: ∘פשיטא מהו דתימא

הואיל ואתקש לתלמוד תורה קמשמע לן:

ובברכת המזון: •פשיטא מהו דתימא הואיל

וכתיב בתת ה' לכם בערב בשר לאכל

ולחם בבקר לשבע כמצות עשה שהזמן

גרמא דמי קמ"ל: יאמר רב אדא בר אהבה

הנשים חייבות בקדוש היום דבר תורה אמאי

מצות עשה שהומן גרמא הוא וכל מצות

עשה שהזמן גרמא נשים פטורות אמר אביי

מדרבנן א"ל רבא והא דבר תורה קאמר ועוד

כל מצות עשה נחייבינהו מדרבנן אלא אמר

רבא אמר קרא זכור יושמור כל שישנו

בשמירה ישנו בזכירה והני נשי הואיל

ואיתנהו בשמירה איתנהו בזכירה א"ל רבינא

לרבא פנשים יבברכת המזון דאורייתא או

דרבגן למאי נפקא מינה לאפוקי רבים ידי

חובתן אי אמרת (בשלמא) דאורייתא אתי

דאורייתא ומפיק דאורייתא יי (אלא אי) אמרת

דרבנן הוי שאינו מחוייב בדבר סיוכל שאינו

מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי

חובתן מאי ת"ש סבאמת אמרו חבן מברך

לאבין ועבד מברך לרבו ואשה מברכת

לבעלה אבל אמרו חכמים תבא מארה לאדם

שאשתו ובניו מברכין לו אי אמרת בשלמא

דאורייתא אתי דאורייתא ומפיק דאורייתא

אלא אי אמרת דרבנן אתי דרבנן ומפיק

דאורייתא יולטעמיך קטן בר חיובא הוא

אלא הכא במאי עםקינן יכנון שאכל שיעורא

דרבנן ידאתי רבנן ומפיק דרבנן: דרש רב

עוירא זמנין אמר לה משמיה דר' אמי וזמנין

אמר לה משמיה דר' אסי אמרו מלאכי השרת

לפני הקב"ה רבש"ע כתוב בתורתך זאשר

לא ישא פנים ולא יקח שחד והלא אתה נושא

פנים לישראל דכתיב ישא ה' פניו אליך

אמר להם וכי לא אשא פנים לישראל

שכתבתי להם בתורה יואכלת ושבעת

וברכת את ה' אלהיך והם מדקדקים [על]

עצמם "עד כזית ועד כביצה: בותני" בעל

קרי מהרהר בלבו ואינו מברך לא לפניה ולא לאחריה ועל המזון מברך לאחריו ואינו מברך לפניו רבי יהודה אומר מברך לפניהם

ולאחריהם: גמ' אמר רבינא יואת אומרת

הרהור כדבור דמי דאי סלקא דעתך לאו

כדבור דמי למה מהרהר אלא מאי הרהור

כדבור דמי יוציא בשפתיו ייכדאשכחן בסיני

ל) קדושין כט. [וש"נ],נ) שבועות דף כ: ע"שן, ג) [ל"ל

ל (בפוטות אף ביעיטן, גו (כיל ואין, ד) ר״ה דף כטי, ה' סוכה לח. תוספתא פ״ה הי״ח, ו) [עי תוס' לעיל טו. ד״ה ור׳ יהודה], 1) [עי בבאור הגר״א משלי כב ט

באור נפלא ומתוק בזהן, ה) נ"א לח, ט) אבת דף קנ., י) [דברים ון, כ) [קידושין כט:], () [דברים יח], מ) [קידושין כט:], () [פסחים קו.], מ) [קידושין לד.], () [פסחים קו.], מ) [קידושין לד.], ()

קו.], ס) [ספרי ריש פנחס], ע) [ב"ב קטו:], פ) [לקמן מה.], ל) [דברים ח],

בז א מיי׳ פ״ד מהלכות תפילין הלכה יג סמג עשין כב טוש"ע או"ח סימן לח סעיף ג: בח ב מיי' פ"א מהלי תפלה הלכה ב (ופ"ו הלי ין סמג עשין יט טוש"ע או"ח סימן קו

עשין יש טושים מויים פיתן קו מעיף ב: הלכה י ממג עשין כג הלכה י ממג עשין כג מוש"ע יו"ד מיתן רלא מעיף ג: ל ד מיי פיה מהלכות ברכות ל ד מיי פיה את מהלכות ברכות הלכה א ממג שון כו טוש"ע או"ח סימן קפו סעיף א

לא ה מיי פי"ב מהל' ע"ג הלכה ג סמג עשין כט טוש"ע או"ח סימן רעא סעיף

דו מיי' פ"ה מה' ברכות הלכה ן נויי פייז נוסיי בנכוח הנכה אי טוש"ע סיי קפו סעיף א]: לב ז מיי פייא מהלכות ברכות הלכה יא נטוש"ע או"ח סיי תקפט סעיי א]:

לג ח ט מיי׳ פ״ה שם הלכה טו טו סמג עשין כו טוש"ע שו שו שנוג עשין כו טום או״ח סימן קפו סעיף ב: "י (מיי׳ פ״ד מהל׳ ק״ הלכה ח סמג עשין י נוש"ע או"ח סימן פח): לה (כ) ל טוש"ע או"ח סי׳

תורה אור השלם

1. עַרֵב וַבֹּקֵר וְצָהַרִיִם אַשִּׁיחָה

תהלים נה יח 2. וַיאמָר מֹשָׁה בְּתָּר יִי לְּכֵם בְּשֶׁר לָאֲכּל וְלְחָב בְּבֵּלְך לִשְׁבַע בְּשְׁמֹע יִי אָת הְלְנְתִיכָם אֲשֶׁר אִתְם מֵלִינִם עָלִיו וְנָחָנו מְה לֹא עָלִינו תְלָנַתִיכָם בִּי עַל יַיִי

. שמות טז ח זְבוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבְּת שוֹר: שמות כז אַלוּיוּן. 5. כִּי יִיָּ אֱלֹהֵיכָם הוּא אֱלֹהֵי בְּי יִיְ אֲלֵהַיְּטֵ וֹוּאַ אֲלֵהַי הָאֶלֹהִים וַאֲלֹהֵים הָאֶל וַשְּׁא פָנִים וְלֹא יִפְּח שׁחַר: דברים י יו דברים י יו

 וְשָׂא יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךְ וְיָשֵׂם לְךְּ שַׁלוֹם: במדבר ו כו שַׁלוֹם: שָלום: 7. וְאָבַלְתָּוְשָּׁבְעָתָּ וּבַרַבְתָּ אֶת יִיְ אֱלֹהֶיף עַל הָאָרֶץ הַטּבָה אַשֶּׁר נָתַן לָךְ: דברים ח

מוסף רש"י

רבינו חננאל

וחייבין בתפלה דרחמי נינהו. ולא גרסינן פשיטא דהא לאו דאורייתא היא. מתני'. על קרי דאוריית היא. כווני. על קרי מהרהר בלבו וכו'. פירש בתלמוד ארץ ישראל מהו מהרהר בברכות, דקרית שמע מוציא בשפתיו. אמר ר' אבינא זאת אומרת הרהור כדבור דאמי. דמצות ק״ש בדבור הוא . כדכתיב ודברת בם וגו' ומפני כו כולב וובות בטוגו הפפני מה אינו מוציא בשפתיו כדאשכחינן בסיני דאזהר רחמנא אל תגשו אל אשה כדי לקבל התורה, וכתיב בה והודעתם לבניך ולבני בניך יום והוז עתם לבנין ולבני בנין יום אשר עמדת לפני יי׳ אלהיך וכר ואי אפשר דלא הוו בהו בעל קרי מקרה לילה ולא גמר התורה בו ביום אלא בהרהור הלב, ואעפ״כ הוזהר להודיעם אותם הדברים לבניו ולבני אוום אוובר כי דבר הברו בניו, שמעינן מיהא דרבור אסור למי שהטומאה יוצאה עליו מגופו אבל הרהור מותר אע"ג דהרהור כמו דבור. ורב חסדא אמר זאת אומרת הרהור לאו כדבור דמי ומפני מה מהרהר כדי שלא יהא כל העולם עסוקין בברכות והוא יושב ובטל. וקימא לן כרב חיסדא, חדא דהא רב אדא בר אהבה מפרש לטעמיה. ותוב

בתפלה פשימא כיון דכתיב ערב ובקר וצהרים אשיחה ואהמה כמצות עשה שהומן גרמא הוי קמ"ל דרחמי

טעמא דמלות עשה שהזמן גרמא הוא כדאמרינן בסוכה (דף לח.) מי שהיה עבד ואשה או קטן מקרין אותו עונה אחריהן מה שהם אומרים דאין השומע פטור מקריאתן כיון שהם פטורים: אית דגרםי בברכת המזון פשימא. ומשני כיון דכתיב בתת ה' לכם בערב בשר לחכול ולחם בבקר לשבוע כמ"ע שהזמן גרמא הוא קמ"ל: נשים בברבת המזון דאורייתא או דרבנן. פי׳ הקונטרס דסלקא דעתך דלא מחייבי מדאורייתא משום דכתיב על הארץ הטובה ונשים לא נטלו חלק בארך ומה שנטלו בנות ללפחד חלק אביהם נטלו. ותימה כהנים ולוים נמי תבעי שהרי לא נטלו חלק בארץ וא״כ לא יוליאו אחרים ידי חובתן בברכת המזון אלא י"ל דטעמא משום דכתיב על בריתך שחתמת בבשרנו ועל תורתך שלמדתנו ונשים ליתנהו לא בברית ולא בתורה ואמרינן לקמן (דף מט.) מי שלא אמר ברית ותורה בברכת המזון לא ילא ידי חובתו והשתא קא מבעיא ליה כיון דלא מצו למימר ברית ותורה לא הוו אלא מדרבנן או דלמא כיון דלא שייך בהו הוי שפיר דאורייתא והא דלקמן מיירי באנשים דשייכי בברית ותורה: בעל קרי מהרהר בלבו ואינו מברך לא לפניה ולא לאחריה. פי׳ אפילו בהרהור כדמשמע בגמ׳א והיינו טעמא דשרינא טפי בק"ש מברכות משום דק"ש דאורייתא וברכות דרבנן ואפי' למ"ד ק"ש דרבנן היינו היכא דהזכיר יציאת מלרים אבל מתניתין שלא הזכיר יניאת מלרים שלא התירו לו לומר אמת ויציב והוי ק"ש דאורייתא ואמת ויליב דרבנן שהרי הזכיר יליחת מלרים בק"ש ואין להקשות נתקן דלימא אמת ויליב ולא לימא ק"ש דהא עדיף דלימא ק"ש דאית ביה נמי מלכות שמים: רוציא בשפתיו. כיון דשרית ליה הרהור אע"פ שהוא כדבור לענין לנחת ידי ק"ש כמו כן מקרי דבור לענין דמקרי עוסק בתורה ומדשרית ליה להרהר אע"פ שהוא בעל קרי תתיר לו גם דבור: בראשבחן בסיני. פירוס אף ע"ג דכדבור

דמי לענין שיצא מ"מ לאו כדבור דמי לענין שיהא בעל קרי אסור להרהרי כדאשכחן בסיני דהיה שם דבור והיו לריכין לטבול ואע״פ שהיו שותקין שומע כעונה [סוכה לח:]:

ורב חסדא אמר לאו כדבור דמי. ר"ח פירש דהלכה כרב חסדא מדתרני רב אדא ורבי אלעזר למלתיה שמע מיניה כותיה קיימי ולא יצא בקריאת שמע בהרהורג: והרי

ורב חסדא אמר סלהרהור לאו כדבור דמי דאי סלקא דעתך הרהור כדבור דמי יוציא בשפתיו אלא מאי הרהור לאו כדבור דמי למה מהרהר אמר רבי אלעזר כדי שלא יהו כל העולם עוסקין בו והוא יושב ובמל אהבה מפרש לטעמיה. והור אשכחינן בהדיא בפרק פואל אדם מחבירו כדי יין בהא דתאני ר' יהושע בן קרחה אומר אדם לחבירו הנראה שחעמוד עמו לערב, א"ר יוחנן הילכתא כר' יהושע בן קרחה, ודייק ר' יוחנן דאמר טעמא דר' יהושע בן ונגרום בפרקא אחרינא 🕫 אמר רב אדא בר אהבה בדבר שהצבור עוסקין בו

ומן התפלין. משום דסתם קטן אינו יודע לשמור גופו שלא יפיח בהן: וחייבין בחפלה. דתפלה רחמי היא ומדרבנן היא ותקנוה אף גינהו. ורש"י לא גרים ליה שהרי תפלה דרבט היא ומאי מ"ע לנשים ולחנוך קטנים: ובמווה ובברכם המון. מזחה מלות שייכי ביה. ומ"מ יש ליישב דהא הלל דרבנן ונשים פטורות מהאי עשה שלא הזמן גרמא ובגמרא פריך פשיטא: ברכת המון.

בגמרא בעי לה דאורייתא או דרבנן: במ' מהו דהימה נקיש הפלין למוווה. דכתיב וקשרתם וכתבתםי מה מוחה נשים חייבות אף תפילין נשים חייבות קמשמע לן: הכי גרסינן תפלה דרחמי נינהו. ולא גרס פשיטא דהא לאו דאורייתא היא: נהיש מווזה לחלמוד חורה. דכחיב ודברים יא) ולמדתם אותם את בניכם וסמיך ליה וכתבתם מה תלמוד תורה נשים פטורות ואע"ג דאין הומן גרמא רחמנא פטרינהו דכתיב את בניכם ולא בנותיכם אף מזוזה נשים פטורות קמ"ל דנשים חייבות דכתיב למעו ירבו ימיכסי גברי בעו חיי נשי לא בעו חיים בתמיה: קדוש היום מ"ע שהומן גרמה הוה. זכור הת יום השבת לקדשו (שמות כ) זכרהו על היין י: בשמירה. דלא תעשה מלאכה (שם): והני נשי איתנהו בשמירה. דתון (קדושין דף כט.) כל מצות לא תעשה בין שהומן גרמא בין שחין הזמן גרמח נשים חייבות דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשים שבתורה: **נשים נכרכת המזון דאורייתא.** דכתיב ואכלת ושבעת (דברים ח) והוה ליה מלות עשה שחין הזמן גרמה: או דרבנן. דכתיב על הארך הטובה אשר נתן לך (שם) והארץ לא נתנה לנקבות להתחלקים. ואי משום בנות ללפחד חלק אביהם הם דנטלו שהיה מיולאי מלריםש: בן. קטן: מברך. ברכת המזון לאביו אם אין אביו יודע לברך: שיעורה דרבנן. כגון כזית לר"מ וכבילה לרבי יהודה ש דמדאורייתא ואכלת ושבעת וברכת כתיבט אבל בשיעור כי האי לא מחייב אלא מדרבנן והלכך אתי קטן דרבנן ומפיק גדול: עד כזים עד כבילה. עד כזית לר"מ עד כביצה לר' יהודה דתנן (לקמן דף מה.) עד כמה מזמנין ר"מ אומר עד כזית ר' יהודה אומר עד כבילה: בותבר' בעל קרי. מתקנת עזרא ואילך שתקן טבילה לבעלי קריין לעסוק בתורה כדאמרי׳ בב"ק בפרק מרובה (דף פב:): מהרהר. ק"ש בלבו כשמגיע זמן ואינו מברך. אפילו בהרהור: לא לפניה ולא לאחריה. כיון דברכות לאו מדאורייתא מחייב לא אלרכוהו רבנן: ועל המזון מברך לחריו. דחיובא דאורייתא הוא: ואינו מברך לפניו. דלאו דאורייתא הוא: רבי יהודה אומר וכו'. בגמ' מפרש לה: גמ' כדבור דמי. וכל אדם נמי יולא ידי חובתו

הגהות הב"ח

(ה) גם' דרחמי נינהו (מהו למ) בש לדמותי פיטו (מטו דתימת זכו׳ קמי"ל) מת"ית ונייב ברוב הספרים לת גרסי ליה: (ב) שם ונגרוס בפרק׳ חתרינ׳. נייב פיי בייל דרך חרן כדלקמן :כרף כ״כ

גליון הש"ם

גמ' ומן התפלין פשימא. עיין מוס' עירובין לו ע"ב ד"ה לא מ"ר: שם ובמווה פשימא. לה וה פשימא. לה הה פשיט דלה ניתל למעט עיין יומל דל ניתל למעט לה וכבהמ"ז פשימא. עיין מו בבהמ"ז פשימא. עיין מיים בבהמ"ז לחוייתל לה לכל בבהמ"ז בהמ"ז האורייתא עי משובת הבמ"ז האורייתא. ע' משובת משב"ז ה"ל סימן קס"ע: שם נשים שם ולשמער קבון. ע' בריק מונל פ"ב וובדף סכפר כס"ב מנולל פ"ב וובדף סכפר כס"ב מ"ל: שם ובמווה פשימא. שם ולמעמיך קמון. ע' כניין מגילה פ"ב (וכדף הספר רס"ב ל) בשם הרמצ"ו ולע"ג. לח"ו רלותי ברמצ"ן במלחמות שי"ל גירסל לחרת כלן: שם דאתי דרבנן ומפיק דרבנן. ע" ר"ה לג ע"ל מוס׳ ד"ה הא כ׳ יהודה נג ע"ה מוס, "יה הח ר' יהודה ועירובין 11. מוס, ד"ה דילמח קומגילה יט: חוס, ד"ה ור"ין: שם אסר רבינא זאת אומרת. ע" בטורי אבן מגילה יט ע"ב בד"ה לר"י מכשיר:

מוסף תוספות

א. בתוס׳ רי״ש כתב, וכן משמע לקמז בגמ' בעלי קריין בד״ת, אסרו חכמים דוקא בצבור דומיא דסיני ולא בהרהור ואע״פ דסיני ולא בהרהור ואע״פ ששותקים היו הרי שומע כעונה. ג. ובתוס׳ רי״ש הוסיף, אע״פ שאין צריך להשמיע לאזנו כדפסיק ר׳ חסדא גופיה.

רב ניסים גאון

תלמוד לומר הרי שהיה הולד לשחוט פסחו ולמול את בנו יסוווט כסוו וילאות או בגו כו' מכל מקום ולאחותו בא ללמדנו מה שכבר הזכרנו: ואילו רב יהודה כי מטי גבי האשה שכובשת ירק בקדרה. זו המשנה בתחלת פרק שני דמסכת טהרות. ואמרי לה דמסכת עוקצין: ורב יהודה כי הוה שליף חד מסאניה אתי מיטרא. איתיה לפירושה אתי מיטרא. איתיה לפידושה במסכת תענית בפרק סדר תעניות האלו (דף כד) והיינו דאמרי׳ רב יהודה חזנהו להנהו בי תריד הוו קא פרצי בריפתא אמר שמע מינה איכא שבעא אמו שמיל מינוז איכא סבכא בעלמא יהב עיניה הוה כפנא אמרו ליה רבנן לרב כהנא בריה דרב נחוניא שמעיה מר דשכיח קמיה נעשייה דליפוק . לשוקא עשייה נפק לשוקא חזא כינופיא אמר להו מאי האי [א"ל] אכוספא דתמרי דקא מיזדבן אמר שמע מינה איכא כפנא אמר ליה לשמעיה שלוף לי מסאני שלף ליה חד מסאנא בעא למישלף אידר

דאימתא דמאריה עליה (קרי) [דקרי] עליה שמואל עליה דרב יהודה אין זה ילוד אשה: **ר' יוחנן** הוה אזיל ויתיב אשערי טבילה אמר כי סלקן בנות ישראל מטבילה נפגען בי דניהוי להו בני שפירי כוותי. אתה מוצא שהזכירו שבח יופיו בכבא מציעא בפרק

בהרהור: למה מהרהר. מה מועיל:

כדחשכחן בסיני. שהפרישן מחשה

דכתיב אל תגשו אל אשה (שמות

יט). ועל פרישה זו סמך עזרא

לתקן טבילה לבעלי קריין קודם

שיעסקו בתורה דכתיב (דברים ד)

והודעתם לבניך וסמיך ליה יום

אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב

כדאמרינן לקמן בפרקין (דף כא:):

तरत

קרחה דבור אסור הרהור מותר, ומקשינן התם ומי אמר ר' יוחנן דבור אסור הרהור מותר אלמא הרהור לאו כדבור דאמי, והא איהו

קרחה דבור אסור הרהור מותר, ומקשינן ההם ומי אמר ר׳ יותנן דבור אסור הדהור מותר אלמא הרהור לאו מדבור דאמי, והא איהו
אמר כ? סלקן בנות ישראל מטבילה נפגען בי דניהוי להו בני מי המי שבח יומיר במה או מדביר הרבי מי הדי שבח יומיר במה מציעה בפרק
הוא דאמר [ב]כל מקום מותר להרהר חוץ מבית המרחץ ומבית הטמא, מפרקינן שאני המם דבעינן והיה מחניך קדוש וליכא וכר.
דכספא מבי סקלי כו׳: קריאת שמע ותפילין הויין להו מצות עשה שהומן גרמא נשים פטורות
ובכר פירשנו זו השמועה במקומה באר היטב.
וכל מצות עשה שלא הומן גרמא אחד אנשים ואחד נשים חייבין. פירשו בחייתא קודשין זף לג) איזו היא מצות עשה שהומן
וכל מצות עשה שלא הומן גרמא עשיה שלא הומן גרמא נמי איתה בפירקא קמא דקידושין (זף לז) דאקשינו
ובל מצות עשה שלא הומן גרמא נמי איתה בפירקא קמא דקידושין (זף לז) דאקשינו
גרמא סוכה ולולב שופר וציצית ואיזו היא מצות עשה שלא הזמן גרמא נושים פטורות ואמרינן (שם זף ?) ותלמוד תורה גופיה מגלן דכתיב בניכם נולא בנותיכם: כדאשכחן בסיני מה סיני דבור אטור הרהור מותר. במסכת שבת
בפרק ר׳ עקיבא (זף פו) אמרי אמר אבין דהצות עשה שלא הזמן גרמא ותרוויה ניתנה תורה לבולי ר' בסינן המהיא שתא מבר שמע את הדברות ולא מניא דלא הרהר בלבו: